

Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

ORDE 11/2013, de 8 de març, de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, per la qual es declara Bé Immaterial de Rellevància Local el Cant de la Sibil·la de Gandia. [2013/2656]

Els articles 15 i 55 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del Patrimoni Cultural Valencià, estableixen que s'inclouran en la secció quinta de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià, amb la classificació de Béns Immaterials de Rellevància Local, aquelles creacions, coneixements, pràctiques, tècniques, usos i activitats més representatives i valuoses de la cultura i les formes de vida tradicionals valencianes. Igualment, s'hi inclouran els béns immaterials que siguen expressions de les tradicions del poble valencià en les seues manifestacions musicals, artístiques, gastronòmiques o d'oci, i en especial aquelles que han sigut objecte de transmissió oral i les que mantenen i potencien l'ús del valencià.

Vista la sol·licitud formulada per l'Ajuntament de Gandia i l'informe emès pel Servei de Patrimoni Cultural favorable a la incoació de l'expedient de declaració de Bé Immaterial de Rellevància Local a favor del Cant de la Sibil·la de Gandia.

Fent ús de les facultats que conferixen l'article 56 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del Patrimoni Cultural Valencià, i el Decret 179/2012, de 14 de desembre, del Consell, pel qual establix l'estructura bàsica de la Presidència i de les conselleries de la Generalitat,

ORDENE

Primer

Es declara com a Bé Immaterial de Rellevància Local el Cant de la Sibil·la de Gandia.

Segon

D'acord amb el que disposa l'article 56 de la Llei de la Generalitat Valenciana 4/1998, d'11 de juny, del Patrimoni Cultural Valencià, es determinen els valors del bé que justifiquen declarar-lo com a tal, es descriuen els detalls que permeten identificar-lo de manera precisa i es definix l'àmbit espacial i temporal en l'annex que s'adjunta a la present resolució.

Tercer

L'Ajuntament de Gandia vetlarà per la normal realització i la pervivència d'esta manifestació cultural i tutelarà la conservació dels seus valors consuetudinaris i tradicionals. Qualsevol canvi que excedisca el normal desplegament dels elements descrits en l'annex haurà de comunicar-se a la direcció general competent en matèria de patrimoni cultural perquè, si és el cas, emeta l'autorització administrativa corresponent.

La Generalitat i l'Ajuntament de Gandia fomentaran la difusió pública d'este bé i en garantiran l'estudi i la documentació amb criteris científics i amb la incorporació dels testimonis disponibles a suports materials que en garantisquen la pervivència.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

Única. Inscripció en l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià

La present declaració queda inscrita en la secció quinta de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià.

DISPOSICIÓ FINAL

Única

La present orde tindrà efectes a partir de l'endemà de ser publicada en el *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana*.

València, 8 de març de 2013

La consellera d'Educació, Cultura i Esport,
MARÍA JOSÉ CATALÁ VERDET

Conselleria de Educación, Cultura y Deporte

ORDEN 11/2013, de 8 de marzo, de la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte, por la que se declara Bien Inmaterial de Relevancia Local, el Cant de la Sibil·la de Gandia. [2013/2656]

Los artículos 15 y 55 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del Patrimonio Cultural Valenciano, establecen que se incluirán en la sección quinta del Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano, con la clasificación de Bienes Inmateriales de Relevancia Local, aquellas creaciones, conocimientos, prácticas, técnicas, usos y actividades más representativas y valiosas de la cultura y las formas de vida tradicionales valencianas. Igualmente se incluirán los bienes inmateriales que sean expresiones de las tradiciones del pueblo valenciano en sus manifestaciones musicales, artísticas, gastronómicas o de ocio, y en especial aquellas que han sido objeto de transmisión oral y las que mantienen y potencian el uso del valenciano.

Vista la solicitud formulada por el Ayuntamiento de Gandia y el informe emitido por el Servicio de Patrimonio Cultural favorable a la incoación del expediente de declaración de Bien Inmaterial de Relevancia Local, a favor del Cant de la Sibil·la de Gandia.

En uso de las facultades que confiere el artículo 56 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del Patrimonio Cultural Valenciano, y el Decreto 179/2012, de 14 de diciembre, del Consell, por el que se establece la estructura orgánica básica de la Presidencia y de las consellerías de la Generalitat,

ORDENO

Primero

Se declara como Bien Inmaterial de Relevancia Local el Cant de la Sibil·la de Gandia.

Segundo

En atención a lo dispuesto por lo dispuesto en el artículo 56 de la Ley de la Generalitat Valenciana 4/1998, de 11 de junio, del Patrimonio Cultural Valenciano, se determinan los valores del bien que justifican su declaración, se describen los detalles que permiten su precisa identificación, y se definen el ámbito espacial y temporal en el anexo que se adjunta a la presente resolución.

Tercero

El Ayuntamiento de Gandia velará por el normal desarrollo y la pervivencia de esta manifestación cultural y tutelará la conservación de sus valores consuetudinarios y tradicionales. Cualquier cambio que excede del normal desarrollo de los elementos descritos en el anexo deberá comunicarse a la dirección general competente en materia de patrimonio cultural, para, en su caso, autorización administrativa.

La Generalitat y el Ayuntamiento de Gandia fomentarán la difusión pública de este bien y garantizarán su estudio y documentación con criterios científicos y con incorporación de los testimonios disponibles a soportes materiales que garanticen su pervivencia.

DISPOSICIÓN ADICIONAL

Única. Inscripción en el Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano

La presente declaración queda inscrita en la sección quinta del Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano.

DISPOSICIÓN FINAL

Única

La presente orden surtirá efectos desde el día siguiente de su publicación en el *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana*.

Valencia, 8 de marzo de 2013

La consellera de Educación, Cultura y Deporte,
MARÍA JOSÉ CATALÁ VERDET

ANNEX

Introducció

El cant de la Sibil·la és un cant profètic que antigament s'escenificava la nit de Nadal, exactament durant les matines, i va ser una de les dramatitzacions medievals del cicle de Nadal que més van arrelar a la Península, i a la Corona d'Aragó després de la conquesta de Jaume I. La versió més antiga que se'n conserva en la nostra llengua és la d'un *cantoral* mallorquí d'inici del segle xv, i així es representava fins a la seu quasi abolició, sugerida pel concili de Trento en 1545-1563, arran de la qual es pretenia prohibir esta forma de manifestació extralitúrgica. A tot Mallorca i a l'Alguer (Sardenya), este cant constituïx una tradició ininterrompuda des de la baixa edat mitjana fins als nostres dies, ja que va sobreviure a esta prohibició del concili, mentres que al nostre territori sí que es va deixar de representar. Sabem amb certesa que s'escenificava en la catedral de València i en la col·legiata de Gandia, i possiblement en molts més temples de les diòcesis valencianes.

Es creia que les sibil·les eren dones inspirades pels déus, sempre verges, de temperament esquer i profetesses. Es comença a parlar d'elles cap al segle v abans de Crist i van gaudir ben prompte d'una gran popularitat. És la sibil·la Eritrea la que ens anuncia el dia del juí final i la vinguda de Crist.

Són moltes les versions que hui es conserven del cant de la Sibil·la, fruit de la transmissió oral; este fet i la falta de manuscrits han provocat que al llarg dels segles els textos més antics en llengua vulgar tingueren moltes modificacions. Molts investigadors han trobat una vinculació directa entre el Cançoner de Gandia i la dramatúrgia del cant valencià de la Sibil·la.

Entre les composicions que trobem en el Cançoner de Gandia, destaquen els salms i, per l'interès i la singularitat, les cançons de Nadal, els càntics i dos peces polifòniques sobre el cant de la Sibil·la. Tot això, en un context on s'emulen les antigues representacions renaixentistes que tenen lloc en les matines de Nadal, just abans de la missa del gall. Per tot això, Carles Magraner ha recuperat este cant dins de la col·lecció de música religiosa que durant molt de temps s'ha creat i guardat en la col·legiata de Gandia. El Cançoner de Gandia i la paralitúrgia del cant de la Sibil·la es conserven en un manuscrit guardat en la Biblioteca de Catalunya, però procedent de l'arxiu de la col·legiata de Gandia.

El Cançoner de Gandia conté una magnífica polifonia en llatí d'alabança a la Mare de Déu, així com nadales en castellà i valencià, d'aspecte renaixentista. Així mateix, hi ha un introit de Nadal, *Puer natus est nobis*, que ens anuncia el naixement del Salvador.

En este context en què apareix la Sibil·la, ens recorda a tots, en mig de la gran alegria, el dia del juí final, que es farà sobre bons i roïns, és a dir, sobre els fideles al Rei i Jutge Universal, l'arribada del qual era anunciada des de la festa del seu naixement en la condició humana. Acabat el cant de la Sibil·la, s'interpreta un motet que narra l'inici de l'evangeli segons sant Mateu, unes nadales populars d'alabanza i el tedeum. Estes obres es conserven correlatives en el Cançoner de Gandia.

Des de 1979, la comunitat dels pares escolapis de Gandia, i particularment el pare Vicent Faus, van recuperar la celebració del cant en el marc de la missa del gall a l'ermita de Santa Anna, amb els seus components poètics i parateatrals. La versió utilitzada procedia d'un breviari de la catedral de València de 1533 i ha sigut adaptada per a l'ermita de Santa Anna per Salvador Pla Faus el mateix any de 1979. La partitura s'ha atribuït al mestre Cárceres i Alonso (segle xvi).

El ple de l'Ajuntament de Gandia celebrat l'1 de setembre de 1988 va decidir aprovar un conveni de col·laboració entre l'Ajuntament i els pares escolapis per a la prestació de serveis públics en l'ermita de Santa Anna, entre els quals estava prevista la celebració d'actes culturals. En el conveni, firmat el 5 de setembre de 1988, es reconeixia la ingest tasca social, religiosa i cultural de l'Escola Pia.

Cal destacar el fet de que el cant de la Sibil·la de Mallorca, on sempre s'ha mantingut, va ser declarat i incorporat a la Llista representativa del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat el 16 de novembre de 2010, i previament declarat Bé d'Interés Cultural pel Consell Insular de Mallorca en 2004.

Sens dubte, el cant de la Sibil·la és un dels exemples de folklore religiós medieval del qual queden escasses mostres en el nostre entorn

ANEXO

Introducción

El canto de la Sibila es un canto profético que antiguamente se escenificaba la noche de Navidad, exactamente durante los maitines, y fue una de las dramatizaciones medievales del ciclo de Navidad que más enraizaron en la Península, y en la Corona de Aragón después de la conquista de Jaime I. La versión más antigua que se conserva en nuestra lengua es la de un *cantoral* mallorquín de inicios del siglo xv y así se representaba hasta su casi abolición sugerida por el concilio de Trento en 1545-1563, a raíz de la cual se pretendía prohibir esta forma de manifestaciones extralitúrgicas. En toda Mallorca y en L'Algur (Cerdeña), este canto constituye una tradición ininterrumpida desde la baja edad media hasta nuestros días, ya que sobrevivió a esta prohibición del concilio, mientras que en nuestro territorio si que se dejó de realizar. Sabemos con certeza que se escenificaba en la catedral de Valencia y en la colegiata de Gandia, y posiblemente en muchos más templos de las diócesis valencianas.

Se creía que las sibillas eran mujeres inspiradas por los dioses, siempre vírgenes, de temperamento áspero y profetisas. Se comienza a hablar de ellas hacia el siglo V antes de Cristo y gozaron bien pronto de una gran popularidad. Es la sibila Eritrea la que nos anuncia el día del juicio final y la venida de Cristo.

Son muchas las versiones que hoy se conservan del canto de la Sibila, fruto de la transmisión oral y la falta de manuscritos que han hecho que a lo largo de los siglos los textos más antiguos en lengua vulgar hayan sufrido muchas modificaciones. Muchos investigadores han encontrado una vinculación directa entre el Cançoner de Gandia y la dramaturgia del canto valenciano de la Sibila.

De entre las composiciones que encontramos en el Cançoner de Gandia, destacan los salmos y, por el interés y la singularidad, las canciones de Navidad, los cánticos y dos piezas polifónicas sobre el canto de la Sibila. Todo esto en un contexto donde se emulan las antiguas representaciones renacentistas que tienen lugar a los maitines de Navidad, justo antes de la misa del gallo. Por todo esto, Carles Magraner ha recuperado este canto dentro de la colección de música religiosa que durante mucho tiempo se han creado y guardado en la colegiata de Gandia. El Cançoner de Gandia y la paraliturgia del canto de la Sibila se conservan en un manuscrito guardado en la Biblioteca de Cataluña, pero procedente del archivo de la colegiata de Gandia.

El Cançoner de Gandia contiene una magnífica polifonía en latín de alabanza a la Virgen María así como villancicos en castellano y valenciano, de aspecto renacentista. Asimismo, existe un *introitus* de Navidad, *Puer natus est nobis*, que nos anuncia el nacimiento del Salvador.

En este contexto que aparece la Sibila, nos recuerda a todos, en medio de la gran alegría, el día del juicio final, que se realizará sobre buenos y malos, es decir, sobre los fieles al Rey y Juez Universal, cuya llegada era anunciada desde la fiesta de su nacimiento en la condición humana. Acabando el canto de la Sibila se interpreta un motete que narra el inicio del evangelio según san Mateo, unos villancicos populares de alabanza y el tedeum. Estas obras se conservan correlativas al Cançoner de Gandia.

Desde 1979, la comunidad de los padres escolapios de Gandia y, particularmente, el padre Vicent Faus, recuperaron la celebración del canto en el marco de la misa del gallo en la ermita de Santa Ana, con sus componentes poéticos y parateatrales. La versión utilizada procedía de un breviario de la catedral de Valencia de 1533 y ha estado adaptada para la ermita de Santa Ana por Salvador Pla Faus, el mismo año de 1979. La partitura se ha atribuido al maestro Cárceres i Alonso (siglo xvi).

El pleno del Ayuntamiento de Gandia celebrado el 1 de septiembre de 1988 decidió aprobar un convenio de colaboración entre el Ayuntamiento y los padres escolapios para la prestación de servicios públicos en la ermita de Santa Ana, entre los cuales estaba prevista la celebración de actos culturales. En el convenio firmado el 5 de septiembre de 1988 se reconocía la ingente tarea social, religiosa y cultural de la Escuela Pía.

Es destacable el hecho de que el canto de la Sibila en Mallorca, donde siempre se ha mantenido, fue declarado e incorporado a la Lista representativa del Patrimonio Cultural Inmaterial de la Humanidad el 16 de noviembre de 2010, y previamente declarado Bien de Interés Cultural por el Consell Insular de Mallorca en 2004.

Sin duda, el canto de la Sibila es uno de los ejemplos de folclore religioso medieval, del cual quedan escasas muestras en nuestro entorno

cultural. Per tant, la reintroducció, des de 1979, a Gandia, ja que no es realitzava en el nostre territori des del final del segle XVI, ha servit com a inici i punt de partida de la recuperació d'este fenomen singular i rellevant de la nostra antiga tradició musical, que inclús recentment es va incorporant en altres poblacions, i, per tant, és mereixedor de protecció com indica la Llei del Patrimoni Cultural Valencià.

Exposició de motius:

– La conservació i la potenciació d'una antiga tradició i celebració recuperada, hui declarada Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO.

– El reconeixement de la tasca de recuperació i reposició de les activitats religioses i culturals de l'orde escolapi en l'ermita de Santa Anna, gràcies a la llarga col·laboració entre la institució municipal i els pares escolapis.

Dades sobre el bé objecte de declaració

Denominació: Cant de la Sibil·la

Localitat: Gandia

Data de realització: Nit del 24 al 25 de desembre, és a dir la nit de Nadal.

Actors principals: Sibil·la, xiquet o xiqueta (veu blanca)

Actors secundaris: cor

Descripció del bé

Actes preliminars: matines

Part central: cant de la Sibil·la. Sense acompanyament. El cor repeteix la tornada. Missa del gall.

«Al jorn del judici veurà's qui ha fet servici.

D'una Verge naixerà Déu i hom qui jutjarà
de cascú lo bé i lo mal al jorn del Juí Final.

Mostrar-s'han quinze senyals per lo món molt generals,
los morts ressuscitaran de on tots tremolaran.

D'alt dels cels davallarà Jesucrist i es mostrarà
en lo vall de Josafat on serà tothom jutjat.

Portarà cascú escrit en lo front al seu despit
les obres que haurà fet, d'on haurà cascú son dret.
Als bons darà goig etern e als mals lo foc d'infern

a on sempre penaran puix a Déu ofés hauran.»

Elements que formen part del bé

Elements mobles: espasa. Vestits: túnica blanca, sobrepellís de seda morada rogenca. Calçat de tela del mateix color. Barret també igual. Tot brodat d'or.

Elements immobles: presbiteri de l'ermita de Santa Anna, situant-se davant de l'altar.

Definició de l'àmbit espacial i temporal: ermita de Santa Anna de Gandia. Nit de Nadal, dins de la missa del gall.

cultural. Por tanto, la reintroducción del mismo, desde 1979 en Gandia, ya que no se realizaba en nuestro territorio desde finales del siglo XVI, ha servido como inicio y punto de partida en la recuperación de este fenómeno singular y relevante de nuestra antigua tradición musical, que incluso recientemente se va incorporando en otras poblaciones, y por tanto, es merecedor de su protección como indica la Ley del Patrimonio Cultural Valenciano.

Exposición de motivos:

– La conservación y potenciación de una antigua tradición y celebración recuperada, hoy declarada patrimonio inmaterial de la humanidad por la UNESCO.

– El reconocimiento de la tarea de recuperación y reposición de las actividades religiosas y culturales de la orden escolapía en la ermita de santa Ana, gracias a la larga colaboración entre la institución municipal y los padres escolapios.

Datos sobre el bien objeto de la declaración

Denominación: Canto de la Sibila

Localidad: Gandia

Fecha de realización: noche del 24 al 25 de diciembre, es decir la noche de Navidad (Nochebuena).

Actores principales: Sibila, niño o niña (voz blanca)

Actores secundarios: coro

Descripción del bien

Actos preliminares: matines

Parte central: canto de la Sibila. Sin acompañamiento. El coro repite el estribillo. Misa del gallo.

«Al jorn del judici veurà's qui ha fet servici.

D'una Verge naixerà Déu i hom qui jutjarà
de cascú lo bé i lo mal al jorn del Juí Final.

Mostrar-s'han quinze senyals per lo món molt generals,
los morts ressuscitaran de on tots tremolaran.

D'alt dels cels davallarà Jesucrist i es mostrarà
en lo vall de Josafat on serà tothom jutjat.

Portarà cascú escrit en lo front al seu despit
les obres que haurà fet, d'on haurà cascú son dret.
Als bons darà goig etern e als mals lo foc d'infern

a on sempre penaran puix a Déu ofés hauran.»

Elementos que forman parte del bien

Elementos muebles: espada. Vestidos: túnica blanca, sobrepelliz de seda morada-rojiza. Calzado de tela del mismo color. Sombrero también igual. Todo bordado en oro.

Elementos inmuebles: presbiterio de la ermita de Santa Ana, situándose delante del altar.

Definición del ámbito espacial y temporal: ermita de Santa Ana de Gandia. Noche de Navidad, dentro de la misa del gallo.